

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI: 811
Broőür : 45

*Bu eser, Din İŐleri Yůksek Kurulu tarafından
hazırlanmıŐtır.*

1. Baskı, Ankara 2010

Din İŐleri Yůksek Kurulu Kararı: 30.06.2010/66

Tashih

Mustafa KAYA

Grafik ve Tasarım

SFN

(0312) 472 37 73

www.sfn.com.tr

Baskı

Semih Ofset: (0 312) 341 40 75

ISBN

978-975-19-4919-6

2010-06-Y-0003-811

© Diyanet İŞleri Başkanlığı

İletifim

Dini Yayınlar Dairesi Başkanlığı

Derleme ve Yayın Őubesi MůdůrlůĐů

Tel: (0 312) 295 72 93 - 94 • Faks: (0 312) 284 72 88

e-posta: diniyayinlar@diyanet.gov.tr

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ÖN SÖZ

Din konusunda toplumu aydınlatmakla görevli bulunan Başkanlığımızın, bu görevini yerine getirme vasıtalarından biri, halkımız tarafından yöneltilen dinî sorulara cevap verme hizmetidir. Vatandaşlarımız tarafından gerek yurt içinden, gerekse yurt dışından mektup, telefon, faks ve elektronik posta aracılığıyla veya şahsen başvurmak suretiyle yöneltilen dinî sorular, Din İşleri Yüksek Kurulumuzca cevaplandırılmaktadır. Elektronik ortamdaki sorular <http://sorusor.diyamet.gov.tr> adresinden Başkanlığımıza yöneltilmektedir.

Başkanlığımız, ‘Sıkça Sorulan Sorular’ başlığıyla oluşturduğu soru ve cevapların, cep kitapçıkları tarzında bir seri hâlinde yayımlanmasının uygun olacağına karar vermiştir. Bu çerçevede ilk olarak ‘Hacda Sıkça Sorulan Sorular’ kitapçığı yayımlanmıştır. İşte elinizdeki “Oruç” ve “Zekat” kitapçıkları da bu serinin bir devamı mahiyetindedir. Bu serinin “Namaz”, “Kurban”, “Aile Hayatı”, “Ticaret Hayatı” vb. konu başlıklarıyla sürdürülmesi düşünülmektedir.

Kitapçıklarda yer alan cevaplar, şahıslara göre değişiklik arz etmeyen, pratik istifadeye yönelik, birlikteliği amaçlar niteliktedir.

Hazırlanan bu kitapçıkların Müftülüklerimiz, Müftülüklerimiz bünyesindeki Aile ve İrşad Bürolarımız ve Din Görevlilerimiz başta olmak üzere ilgi duyan vatandaşlarımız için de yararlı olmasını Cenab-ı Hak’tan niyaz ediyoruz.

Diyanet İşleri Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

I. ORUÇ İBADETİNİN HİKMET VE FAYDALARI..	11
II. ORUÇ HAKKINDA BAZI GENEL BİLGİLER	17
1. Ramazan orucu kimlere farzdır?	17
2. Hangi hâllerde Ramazan Ayında oruç tutulmayabilir?	17
a) Yolculuk:	17
b) Hastalık:	18
c) Hamilelik ve çocuk emzirme:	19
d) Zor ve meşakkatli işlerde çalışmak:	19
e) Yaşlılık:	20
3. Oruç fidyesi ne demektir?	20
4. Oruca niyet nasıl yapılır?	21
5. Orucun zamanı hangi vakitler arasındadır?...	22
6. Akşamleyin yatmadan önce yemek yiyip oruç tutmaya niyet eden kişi gece uyandığında henüz İmsak vakti girmeden yemek yiyip su içebilir mi? ..	22
7. Sahurda ezan bitene kadar yemek yenilebilir mi?....	23

8. Bayram günü oruç tutulabilir mi?	23
9. Cuma günü oruç tutulabilir mi?.....	23
10. Üç aylar diye adlandırılan (Recep, Şaban, Ramazan) aylarının aralıksız olarak oruçla geçirilmesinin bir sakıncası var mıdır?	24
11. Kaza oruçlarının aralıksız olarak tutulması şart mıdır?	25
12. Bozulan nafil orucun kaza edilmesi gerekir mi?..	25
13. Şevval orucunun hükmü nedir?	26
14. Aşüre orucunun hükmü nedir?.....	26
15. Ramazanı karşılamak ve uğurlamak için oruç tutmanın hükmü nedir?.....	27
16. Mesleği gereği sürekli olarak yolculuk yapan kişi oruç ibadetini nasıl yerine getirebilir?.....	27
17. Oruçlu iken boy abdesti almak / banyo yapmak orucu bozar mı?	28
18. İhtilam olmak, cünüp olarak sabahlamak oruca zarar verir mi?.....	28
19. Cünüp iken sahur yemeği yenebilir mi, oruca niyet edilebilir mi?	29
III. ORUCU BOZAN VE BOZMAYAN ŞEYLER.....	33
A. Bazı Genel Bilgiler.....	33
1. Hangi şeyler orucu bozup sadece kazayı gerektirir?	33

2. Oruç kefareti ne demektir? Hangi durumlarda gerekir?	34
3. Unutarak yemek, içmek orucu bozar mı?.....	35
4. Diş fırçalamak orucu bozar mı?	35
5. Kusmakla oruç bozulur mu?.....	36
B. Sağlık Problemleri ve Oruç.....	36
1. Astım hastalarının oksijen spreyi kullanmaları orucu bozar mı?	36
2. Göz damlası kullanmak orucu bozar mı?.....	37
3. Burun damlası kullanmak orucu bozar mı?...	38
4. Kalp hastalarının dilaltı hapi kullanması orucu bozar mı?.....	38
5. Her gün hap kullanmak zorunda olan hastaların oruç tutmaları gerekir mi?	38
6. Endoskopi, kolonoskopi yaptırmak, makat veya ferçten ultrason çekirmek orucu bozar mı?.....	39
7. İdrar kanalının görüntülenmesi, kanala ilaç akıtılması orucu bozar mı?.....	40
8. Anestezi yaptırmak orucu bozar mı?	40
9. Kulak damlası kullanmak ve kulak yıkattırmak orucu bozar mı?.....	41
10. Fitol kullanmak, lavman yaptırmak orucu bozar mı?.....	41

11. İğne yaptırmak, hastaya serum ve kan vermek orucu bozar mı?	42
12. Diyaliz uygulaması orucu bozar mı?	43
13. Anjiyo yaptırmak orucu bozar mı?	43
14. Biyopsi yaptırmak orucu bozar mı?	44
15. Kan aldirmek orucu bozar mı?	44
16. Oruçlu kimse akupunktur yaptırabilir mi?....	45
17. Merhem ve ilaçlı bant kullanmak orucu bozar mı?	45
18. Oruçlu kimsenin dişlerini tedavi ettirmesi orucu bozar mı?	45
19. Susuz olarak hap yutmak orucu bozar mı? ...	46
C. Özel Hâllerinde Kadınlar ve Oruç	46
1. Kadınlar hayız ve nifas hâllerinde oruç tutabilirler mi?	46
2. Oruçlu iken hayız / âdet gören kadın ne yapar? .	46
3. İmsak vaktinden sonra âdet hali sona eren bir kadın oruç tutabilir mi?	47
4. Bayanların Ramazanda âdet geciktirici ilaç kullanmaları caiz midir? Ayrıca kullandığı ilaç sebebiyle âdeti geciken bir bayanın tuttuğu oruçlar geçerli midir?	47

I.

ORUÇ İBADETİNİN HİKMET VE FAYDALARI

I. ORUÇ İBADETİNİN HİKMET VE FAYDALARI

Allah'ın emir ve yasakları elbetteki kulların iyiliği içindir. İslâm bilginleri, bütün hükümlerin insanların yararlarını gerçekleştirme amacına yönelik olduğu konusunda görüş birliği içindedirler. Allah'ın yapılmasını istediği şeylerde kullar için çok büyük faydalar, yasakladığı şeylerde ise büyük zararlar bulunduğu inkar edilemez bir gerçektir.

İslâmi öğretinin kendilerine yüklediği görev gereği İslâm âlimleri çeşitli ibadetlerin yarar ve hikmetleri konusunda öteden beri kafa yormuş, bunların kişisel pratik yararlarından çok, insan nefsinin arındırılması ve yükseltilmesi yolunda fonksiyonel hâle getirilmesine çalışmışlardır. Bu bağlamda kulların yapmakla yükümlü tutulduğu ibadetlerin sağladığı bazı faydalar ya da hikmetler tespit edilebildiği gibi, bu faydaların veya gerçekleştirilmek istenen amaçların tamamının tespit edilemediği de bir hakikattir.

Oruç ibadetinin temel hedefi insanları takvaya eriştirmektir. Bu bizzat Kur'an-ı Kerim'de “*Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakınmanız için oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi, size de farz kılındı...*” (Bakara, 2,/183) şeklinde ifade edilmektedir.

Oruç ibadeti kanaatkarlığımızı güçlendirir. Açlık çeken insan yoksulun, muhtacın durumunu anlar ve kanaat etmenin önemini daha iyi kavrar. Artık israf edemez olur. Allah Resulü'nün “*Kanaat bitmeyen bir hazinedir* (Beyhakî, “Zühd”, 2/88)” sözü, müminin kulaklarında yankılanır. Nimetin eskisinden daha çok kadrini bilen insan, Allah'a olan şükrünü artırır. Hırsın mahrumiyete, kanaatin rahmete vesile olduğunu anlar. Allah Resulü'nün “*iktisat eden geçim sıkıntısı çekmez*” (İbn Ebî Şeybe, el-Musannef, 5/331) müjdesi hayatında tezahür etmeye başlar.

Oruç ibadeti, insana iftar ve sahur ile, kılınan teravih namazlarıyla, diğer ibadetlerle hayata çekidüzen verme imkânı tanır.

Oruç ayı olan Ramazan Ayı, kulun Rabbine iltica ederek, günahlarının bağışlanması için hayat yoluna yerleştirilmiş fırsat ve hazinelerle doludur. Kişi, Kur'an üzerinde daha fazla düşünme imkânı yakalar. Ramazanın getirdiği bereketle insan, Kur'an'dan daha çok haz alır, onu daha derinden ve bilinçle dinleyip anlama imkânını elde eder.

Oruç bedenın zekâtı olarak, vücutta birikmiş zararlı unsurların def'i için metabolizmaya büyük bir imkân sağlar. İnsanın, vücudunu diğer canlılardan daha farklı olarak madde ve mananın sırlı ve ahenkli bir birleşimi olarak görmeye başladığı bu ayda vücutlar yenilenir, dimağlar parlaklar... Allah Resulü'nün "*oruç tutunuz ki sıhhat bulasınız*" sözünü teyit edencesine bedenlerimiz sağlık bulur. (Taberani, Mu'cemu'l-Evsat, VIII, 174)

Ramazan orucu ümitsiz insanların bağışlanma ümitlerini yeşerttikleri bir zaman dilimidir. Oruç, ansızın gelecek sıkıntılara karşı insanlara dayanıklı olmayı öğreten bir öğretmendir. Çocuklarımıza dinlerini, havasını teneffüs ederek, yaşayarak öğrenme ve yaşama fırsatı veren bir aydır Ramazan...

Allah Resulü, inanıp karşılığını Allah'tan bekleyerek Ramazanı değerlendirenlerin geçmiş günahlarının bağışlanacağını söylemiştir. (Nesâî, "İman", 21) Aynı şekilde Allah Resulü, Sahabi Ka'b b. Ucre'ye hitaben: *"Ey Ka'b! Namaz kişinin Müslüman oluşuna delildir. Oruç ise sağlam bir kalkandır. Sadaka vermek, suyun ateşi söndürdüğü gibi günahları silip süpürür. Ey Ka'b! Haramla beslenerek teşekkür eden et ve kemiklere ancak ateşte olmak yararır."* (Tirmizî, "Cum'a", 79) buyurmuştur.

Orucun hikmetleri ile hükümlerini anlamak arasında sıkı bir bağ vardır. Oruç ibadetinin yerine getirilmesi ile ilgili kuralların bilinmesi, orucumuzu Allah Resulü'nün bize hikmet olarak bıraktığı sünnetine uygun oruçlar tutmamıza imkân tanıyacaktır.

II.

ORUÇ HAKKINDA
BAZI GENEL BİLGİLER

II. ORUÇ HAKKINDA BAZI GENEL BİLGİLER

1. *Ramazan orucu kimlere farzdır?*

Akıllı, ergenlik çağına ulaşmış ve oruç tutmasına engel bir mazereti olmayan her Müslümanın Ramazan orucunu tutması farzdır.

2. *Hangi hâllerde Ramazan Ayında oruç tutulmayabilir?*

İslam dini, kişileri, güçleri nispetinde sorumlulu tutmuş, güçlerini aşan veya sıkıntıya yol açan durumlarda kolaylaştırıcı hükümler getirmiştir.

Aşağıdaki mazeretlere sahip kimselerin Ramazanda oruç tutmakla yükümlü olmayıp daha sonra kaza etmelerine veya yerine fidyeye vermelerine ruhsat tanınmıştır:

a) **Yolculuk:**

Yolculuk, Ramazan ayında oruç tutmak için ruhsat olarak kabul edilmiştir. Yolculuk esnasında tutulmayan oruçlar,

daha sonra kaza edilir. Kur'an'da "Ey inananlar! Oruç sizden öncekilere farz kılındığı gibi, Allâh'a karşı gelmekten sakınasınız diye, size de sayılı günlerde farz kılındı. İçinizden hasta olan veya yolculukta bulunan, tutamadığı günler sayısınca diğer günlerde tutar. Oruca gücü yetmeyenler, bir düşkünün doyuracak kadar fidye verir. Kim gönülden iyilik yaparsa, o iyilik kendisinedir. Eğer bilerseniz, oruç tutmanız sizin için daha iyidir." buyurulmaktadır. (Bakara, 2/183-184).

Geceden oruç tutmaya niyetlenip de gündüzleyin yolculuğa çıkmak zorunda olan kimse yolculukta zorluk çekerse, daha sonra kaza etmek üzere orucunu bozabilir. Ancak orucunu tamamlaması daha uygundur. Hz. Peygamber, Mekke'nin fethi için sefere çıktığında oruçlu iken, Kedîd denilen yere varınca orucunu bozmuştur. (Buharî, "Savm", 34; Müslim, "Sıyam", 15) Bu uygulama, sefere çıkınca orucun bozulabileceğini göstermektedir.

b) Hastalık:

Oruç tuttuğu zaman, hastalığının artmasından veya uzamasından endişe edilen kimse ile,

hastalığı sebebiyle oruç tutmakta zorlanan kişilerin Ramazan ayında oruç tutmayıp, iyileştikten sonra bunları kaza etmelerine izin verilmiştir. Yukarıda zikredilen âyet buna işaret etmektedir. Uzman bir hekim tarafından oruç tutması hâlinde hasta olacağı bildirilen kimse de hasta hükmündedir.

c) **Hamilelik ve çocuk emzirme:**

Oruç tutmaları kendilerine veya çocuklarına zarar vermesi hâlinde, hamile kadınlar oruçlarını tutmayabilirler. Emzikli kadınlar da, sütlerinin kesilmesi ve çocuklarının zarar görebileceği durumlarda oruç tutmayabilirler. Hz. Peygamber buna müsaade etmiştir (Nesâî, “Sıyam”, 50-51).

d) **Zor ve meşakkatli işlerde çalışmak:**

Oruç tuttuğu takdirde sağlığına bir zarar gelmesinden korkan kimse, orucunu tutmayabilir. Bu durumda olanlar, izinli olduğu günler veya uygun zamanlarda tutamadıkları oruçları kaza ederler.

Bir zorunluluk olarak, ağır işlerde çalışmak zorunda olan kişiler oruçlu olarak çalıştıkları

takdirde sağlıkları risk altında kalacaksa, Ramazan ayında tutamadıkları oruçlarını uygun bir zamanda kaza ederler.

e) Yaşlılık:

Oruç tutamayacak kadar yaşlı olan kimseler, oruç yerine fidiye verebilirler. Bakara sûresinin 184. âyetinde, bu şekilde olup da oruca güç yetiremeyenlerin, oruç tutmayıp fidiye vermeleri gerektiği hükme bağlanmıştır. İyileşme umudu olmayan hastalar da aynı hükme tabidir.

3. *Oruç fidyesi ne demektir?*

Fidiye, bazı ibadetlerin eda edilmemesi ya da edası sırasında birtakım kusurların işlenmesi hâlinde ödenen dînî-malî yükümlülüktür. İbadetlerle ilgili fidiye, oruç ve hacda söz konusudur. İhtiyarlık ve şifa ümidi olmayan bir hastalık sebebiyle oruç tutamayan ve daha sonra da kaza etmesi mümkün olmayan kimse, oruç tutamadığı her güne karşılık bir fidiye öder. Kur'an-ı Kerim'de, "*Oruç tutmaya güç yetiremeyenler, bir fakir doyumu kadar fidiye öder.*" (Bakara, 2/184) buyurulmaktadır.

Bir fidiye miktarı, bir sadaka-i fitur miktarıdır.

Sadaka-i fitr ise bir kişiyi bir gün için doyuracak yiyecek veya bunun para olarak karşılığıdır.

Fidyeye vermek durumunda olan fakat buna maddi imkânı el vermeyen kimse Allah'tan af diler. Günler uzun olduğu için oruç tutamayan hasta ya da yaşlılar, kısa günlerde oruç tutabilirlerse tutamadıkları orucu kısa günlerde kaza etmeleri gerekir. Bu durumda olan kimselerin vermiş oldukları fidyeler sadaka sayılır.

Oruç fidyeleri, Ramazan ayının sonunda toptan verilebileceği gibi, Ramazan ayı içinde günlük olarak veya Ramazan ayı başında da verilebilir.

4. *Oruca niyet nasıl yapılır?*

Niyet, ibadetlerin kabulünün ön şartıdır. Niyetsiz yapılan amel ibadet değeri kazanmaz.

Niyetin asıl gerçekleştiği yer kalptir. Bu da yapılacak ibadete başlama sırasında o ibadetin bilincinde olmakla gerçekleşir. Niyetin dil ile söylenmesi, kalben yapılan niyetin dışı vurulmasından ibaret olup, menduptur. Buna göre her ibadette olduğu gibi oruçta da kalben niyet etmek yeterlidir.

Oruç için niyetin vakti, akşam namazı vaktinin girmesiyle birlikte başlar. Oruç için sahura kalkılması fiili bir niyettir. Kişi sahura kalkmamış olsa bile sabah bu bilinç içinde ise niyetli sayılır.

Ramazan orucu ile günü belirlenmiş adak orucu ve nafil oruçlarda niyet etme zamanı, öğle namazına yaklaşık bir saat kalana kadar devam eder. Bunların dışındaki, kefaret, kaza, günü belirlenmemiş adak oruçlarında ise “imsak”tan önce niyet edilmesi gerekir.

5. *Orucun zamanı hangi vakitler arasındadır?*

Oruç tutma zamanı tan yerinin ağarması (fecd-i sadık) ile başlar, güneşin batmasına kadar devam eder. Oruca başlamaya imsak, orucu açmaya ise iftar denir.

6. *Akşamleyin yatmadan önce yemek yiyip oruç tutmaya niyet eden kişi gece uyandığında henüz imsak vakti girmeden yemek yiyip su içebilir mi?*

“İmsak”, sabah namazının girişini ve orucun başlayış vaktini ifade eder. Oruç tutacak kişinin bu andan itibaren yeme içmeye son vermesi gerekir. Ancak, oruca niyet zamanı

ile oruca başlama zamanının çakışması şart olmadığı için daha önceden de niyet edilebilir. Bu itibarla, yatmadan önce yemek yiyip oruç tutmaya niyet eden kişi, geceleyin uyandığında imsak vaktine kadar yiyip içebilir.

7. *Sahurda ezan bitene kadar yemek yenilebilir mi?*

İmsak vakti ezan ile değil, tan yerinin ağarması ile başlar. Bu sebeple ezan okunsun-okunmasın imsak vaktinin başlaması ile yeme içmeye son vermek gerekir. Ezanın imsak vaktinden önce okunması, ezanla birlikte oruca başlamayı zorunlu kılmadığı gibi, ezanın geç okunması hâlinde de imsak vaktinin girmesinden sonra yiyip içmek mübah olmaz.

8. *Bayram günü oruç tutulabilir mi?*

Ramazan bayramının birinci gününde, Kurban bayramının dört gününde oruç tutmak tahrimen mekruhtur. Çünkü bugünler ziyafet, yeme, içme ve sevinç günleridir.

9. *Cuma günü oruç tutulabilir mi?*

Oruç tutulması mekruh olan Bayram günleri dışındaki günlerde oruç tutmak caizdir. Ancak sadece Cuma günleri nafîle oruç tutmak

tenzihen mekruh görülmüştür. Peygamber Efendimiz (s.a.s.); “*Kimse Cuma günü oruç tutmasın. Ancak bir gün önceden veya sonradan oruç tutuyorsa bu takdirde Cuma günü de oruç tutabilir*” buyurmuştur (Ebû Davud, “Savm”, 50). Buna göre, Cuma günü, kazaya kalan veya adak gibi vacip bir oruç tutmakta sakınca bulunmamaktadır. Cuma günü nafile oruç tutmak isteyenlerin, bir gün önce veya sonrasında da oruç tutması uygun olur.

10. Üç aylar diye adlandırılan (Recep, Şaban, Ramazan) aylarının, aralıksız olarak oruçla geçirilmesinin bir sakıncası var mıdır?

Hz. Peygamber (s.a.s.)’in Recep ve Şaban aylarında, diğer aylara oranla daha çok nafile oruç tuttuğu hadis kaynaklarında yer almakta (Buhârî, “Savm”, 52, 53), fakat bu iki ayı aralıksız oruçlu geçirdiği bilinmemektedir. Dolayısı ile Ramazana ilaveten Recep ve Şaban aylarını da bütünü ile oruçlu geçirmek sakıncalı olmamakla beraber sünnete uyarak bu aylarda birer gün olsun oruca ara vermek uygun olur.

11. Kaza oruçlarının aralıksız olarak tutulması şart mıdır?

Ramazan ayında tutulmayan oruçların ve başlanıp da bozulan oruçların kaza edilmesi gerekir. Kur'an-ı Kerim'de, "İçinizden hasta olan veya yolculukta bulunan, tutamadığı günlerin sayısınca diğer günlerde tutar." buyurulmaktadır (Bakara, 2/184). Kaza oruçlarının aralıksız tutulması hakkında herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu itibarla, kazaya kalan oruçlar, oruç tutulması mekruh olan günler dışında, peşi peşine veya ayrı günlerde tutulabilir. Ancak bu oruçların, bir an önce tutulması uygun olur.

12. Bozulan nafil orucun kaza edilmesi gerekir mi?

Nafil oruç, Ramazan ayının dışında tutulan oruçtur. Nafil de olsa, başlanan bir ibadetin tamamlanması gerekir. Bu nedenle diğer nafil ibadetlerde olduğu gibi, bozulan nafil orucun da, kaza edilmesi gerekir. Kaza orucu tutmakta olan kişinin de bu orucu bozması durumunda yine kaza gerekli olup, kefaret gerekmez.

13. Şevval orucunun hükmü nedir?

Ramazan ayından sonra Şevval ayında altı gün oruç tutmak müstehaptır. Peygamber Efendimiz (s.a.s.), “*Kim Ramazan orucunu tutar ve ona Şevval ayından altı gün ilave ederse, sanki yılın bütününde oruç tutmuş gibi olur*” (Müslim, “Sıyam”, 24; Tirmizî, “Savm”, 53) buyurarak, Şevval ayında altı gün oruç tutmayı teşvik etmiştir. Bu oruç art arda tutulabileceği gibi, ara verilerek de tutulabilir.

14. Aşûre orucunun hükmü nedir?

Muharrem ayının onuncu gününe, Aşûre günü denmektedir. Resûlullah (s.a.s.), “*Aşûre günü orucunun önceki yılın günahlarına kefaret olacağını umarım*” buyurarak (Tirmizî, “Savm”, 47), bu günde oruç tutmayı tavsiye etmiştir.

Hız. Peygamber döneminde Yahudiler, sadece Muharrem ayının 10. gününde oruç tuttuklarından, onların davranışlarına benzememesi için öncesine veya sonuna bir gün ilave edilerek tutulması uygundur.

15. Ramazanı karşılamak ve uğurlamak için oruç tutmanın hükmü nedir?

Ramazanı karşılamak veya uğurlamak amacıyla oruç tutmanın dinî bir dayanağı yoktur. Ancak Hz. Peygamber Şaban ayında çokça ve Şevval ayında 6 gün oruç tutmuştur. Ramazan ayı girmediği hâlde, Ramazanın gelmiş olabileceği düşüncesiyle ihtiyaten Ramazandan bir veya iki gün önce oruç tutmak ise mekruhtur. Ancak, belirli günlerde oruç tutmayı âdet hâline getiren kişilerin, oruç tuttuğu günlerin bu günlere denk gelmesi hâlinde oruç tutmasında sakınca yoktur. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.), “*Ramazanı bir veya iki gün önce oruçla karşılamayın. Eğer bir kimse âdeti olduğu için bu günleri oruçla geçiriyorsa tutsun*” buyurmuştur (Buharî, “Savm”: 14; Müslim, “Sıyam”: 21).

16. Mesleği gereği sürekli olarak yolculuk yapan kişi oruç ibadetini nasıl yerine getirebilir?

Mazeret devam ettiği sürece ruhsat da devam eder. Dolayısı ile yolculuk ve hastalık gibi mazeretleri sebebi ile oruç tutamayan kişiler, bu mazeretleri devam ettiği sürece

oruç tutmayabilirler. Sürekli mazereti bulunan kişiler, mazeretleri ortadan kalkınca, zamanında tutamadıkları Ramazan oruçlarını kaza ederler. Kur'an-ı Kerim'de; "... *Kim de hasta veya yolcu olursa, (oruç) tutmadığı günler sayısınca başka günlerde tutsun*". buyurulmaktadır (Bakara, 2/185). Devamlı olarak uzun yola giden kaptan ve sürücüler de yolcu hükmündedir. Şu kadar var ki, yolculuğu esnasında bir sıkıntı çekmeyenlerin oruç tutması daha faziletlidir.

17. Oruçlu iken boy abdesti almak / banyo yapmak orucu bozar mı?

Ağız veya burundan su yutulmadıkça yıkanmakla veya gusül abdesti almakla oruç bozulmaz. Nitekim Hz. Aişe ile Ümmü Selme validelerimiz, Peygamberimiz (s.a.s.)'in Ramazanda imsaktan sonra boy abdesti almış olduğunu haber vermişlerdir (Buhârî, "Savm", 25).

18. İhtilam olmak, cünüp olarak sabahlamak oruca zarar verir mi?

Oruçlu iken rüyada ihtilam olmak orucu bozmadığı gibi, gusletmeyi geciktirerek cünüp

olarak sabahlamak da oruca bir zarar vermez. Ancak, zorunlu bir durum olmadıkça hemen boy abdesti alınmalıdır.

19. Cünüp iken sahur yemeği yenebilir mi, oruca niyet edilebilir mi?

Cünüp olan kimsenin elini, ağzını yıkamadan yiyip içmesi uygun görülmemiştir. Ancak elini, ağzını yıkadıktan sonra, boy abdesti almadan sahur yemeği yemesinde bir sakınca yoktur.

III.

ORUCU BOZAN
VE BOZMAYAN ŞEYLER

III. ORUCU BOZAN VE BOZMAYAN ŞEYLER

A. Bazı Genel Bilgiler

Oruçlu iken, yemek, içmek ve cinsi ilişki orucu bozar. Orucu bozan Őeylerin bir kısmı sadece kazayı gerektirirken, diğer bir kısmı hem kaza, hem de kefareti gerektirir. AŐađıda bu konularla ilgili soruları ve cevaplarını bulacaksınız:

1. *Hangi Şeyler orucu bozup sadece kazayı gerektirir?*

Yolculuk, hastalık, ileri derecede yaşlılık gibi meşru bir mazerete dayalı olarak bozulan orucun, sadece kaza edilmesi gerekir. Ayrıca, kasıt olmaksızın yemek-içmek; beslenme amacı ve anlamı taşımayan, yenilip içilmesi mutat olmayan veya insan tabiatının meyletmediği Őeylerin yenilip içilmesi orucu bozar ve sadece kazasını gerektirir.

Ramazanda bir mazeret olmaksızın tutulmayan oruçlar, gününe gün kaza edilir. Ancak mazeretsiz olarak Ramazan orucunu tutmamak büyük günah olup, ayrıca bundan dolayı tövbe ve istiğfarda bulunmak gerekir. Ramazan ayı günahların affı için bir fırsattır. Diğer günlerde tutulan oruç, kıymet itibariyle Ramazanda tutulan orucun yerini tutamaz.

2. *Oruç kefareti ne demektir?*

Hangi durumlarda gerekir?

Oruç kefareti, Ramazan orucunun, mazeretsiz olarak bozulması sebebi ile bir ceza olarak, Ramazan dışında peş peşe iki kamerî ay veya altmış gün oruç tutmak demektir.

Meşru bir mazeret bulunmaksızın yemek, içmek, cinsel ilişkide bulunmak ya da bu anlama gelecek fiillerden birini yapmakla oruç bozulur ve bozulan orucun kaza edilmesi gerekir. Eğer bu şekilde bozulan oruç Ramazan orucu ise, ayrıca kefaret orucu tutmak gerekir. Oruç kefareti oruç tutma yolu ile ödemeye sağlığı elvermeyen kimse, 60 fakiri bir gün ya da bir fakiri 60 gün doyurur.

Âdet hâlinde bulunan kadınlar, bu günlerinde kefaret oruçlarına ara verirler. Bu durumlarından çıkar çıkmaz ara vermeden kefaret orucuna devam ederek 60 günü tamamlarlar.

Şafii mezhebine göre mazeretsiz olarak Ramazan orucunun yeme-içme ile bozulması durumunda kefaret değil, sadece kaza gerekir.

3. *Unutarak yemek, içmek orucu bozar mı?*

Unutarak yemek, içmek orucu bozamaz. Peygamber Efendimiz, “*Bir kimse oruçlu olduğunu unutarak yer, içerse orucunu tamamlasın, bozmasın. Çünkü onu, Allâh yedirmiş, içirmiştir*” buyurmuştur (Buhari, “Savm”, 26). Unutarak yiyen içen kişi, oruçlu olduğunu hatırlarsa hemen ağızındakileri çıkarıp ağızını yıkar ve orucuna devam eder. Oruçlu olduğunu hatırladıktan sonra yeme-içmeye devam eden kişinin orucu bozulur.

4. *Diş fırçalamak orucu bozar mı?*

Diş fırçalamakla oruç bozulmaz. Bununla birlikte, diş macununun veya suyun boğaza kaçması hâlinde oruç bozulur ve kazası gerekir. Orucun bozulma ihtimali dikkate

alınarak, dişlerin imsaktan önce ve iftardan sonra fırçalanması uygun olur.

5. *Kusmakla oruç bozulur mu?*

Kendiliğinden kusmakla oruç bozulmaz. Ancak kişinin kendi isteği ve müdahalesiyle meydana gelen kusma, “ağız dolusu” olması hâlinde, orucu bozar.

B. Sağlık Problemleri ve Oruç

Tibbin gelişmesi ile günümüzde pek çok yeni muayene ve tedavi yöntemleri ortaya çıkmıştır. Bunların bir kısmı orucu bozmakta, bir kısmı ise bozmamaktadır. Bu yöntemlerle ilgili belli başlı sorular ve cevapları şöyledir:

1. *Astım hastalarının oksijen spreyi kullanmaları orucu bozar mı?*

Akciğer hastalarının kullandıkları spreyden, bir kullanımda 1/20 ml. gibi çok az bir miktar ağıza sıkılmaktadır. Bunun da önemli bir kısmı ağız ve nefes boruları cidarında emilerek yok olmaktadır. Bundan geriye bir miktarın kalıp tükürük ile mideye ulaştığı konusunda kesin bir bilgi de yoktur. Abdest alırken ağızda kalan su ile kıyaslandığında, bu miktarın çok az

olduğu görülmektedir. Hâlbuki oruçlu, abdest alırken ağzına verdiği sudan geri kalan miktarın mideye ulaşması hâlinde orucun bozulmayacağı konusunda hadis (Dârimî, “Savm”, 21) ve İslâm bilginlerinin icmaı vardır. Hz. Peygamber’in oruçlu iken misvak kullandığı, sahih hadis kaynaklarında yer almaktadır (Buharî, “Savm”, 27). Diğer taraftan, “kesin olarak bilinen, şüphe ile bozulmaz” kaidesi gereğince, mideye ulaşmış olmadığı konusunda şüphe bulunan söz konusu madde ile oruç bozulmaz.

Bu itibarla astımlı hastaların, rahat nefes almalarını sağlamak amacıyla ağza püskürtülen oksijenli ilaç, orucu bozamaz.

2. Göz damlası kullanmak orucu bozar mı?

Uzman göz doktorlarından alınan bilgilere göre, göze damlatılan ilaç miktar olarak çok az (1 mililitrenin 1/20’si olan 50 mikrolitre) olup, bunun bir kısmı gözün kırılmasıyla dışarıya atılmakta, bir kısmı gözde, göz ile burun boşluğunu birleştiren kanallarda ve mukozasında mesamat yolu ile emilerek vücuda alınmaktadır. Damlanın yok denilebilecek kadar çok az bir kısmının, sindirim kanalına ulaşma ihtimali

bulunmaktadır. Bu bilgiler, yukarıdaki bilgilerle birlikte değerlendirildiğinde, göz damlası orucu bozamaz.

3. *Burun damlası kullanmak orucu bozar mı?*

Tedavî amacıyla burna damlatılan ilacın bir damlası, yaklaşık 0,06 cm³tür. Bunun bir kısmı da burun çeperleri tarafından emilmekte olup, çok az bir kısmı ise mideye ulaşmaktadır. Bu da, dinî açıdan abdestte ağza su vermede olduğu gibi af kapsamında değerlendirildiğinden orucu bozamaz.

4. *Kalp hastalarının dilaltı hâpi kullanması orucu bozar mı?*

Bazı kalp rahatsızlıklarında dilaltına konulan ilaç, doğrudan ağız dokusu tarafından emilip kana karışarak kalp krizini önlemektedir. Söz konusu ilaç, ağız içinde emilip yok olduğundan mideye bir şey ulaşmamaktadır. Bu itibarla, dilaltı hâpi kullanmak orucu bozamaz.

5. *Her gün hap kullanmak zorunda olan hastaların oruç tutmaları gerekir mi?*

Hastalık, Ramazan'da oruç tutmamayı mubah kılan özürlerdendir. Bir kimsenin oruç tuttuğu takdirde hastalanacağı, hasta ise

hastalığının artacağı tıbben veya tecrübe ile sabit olursa oruç tutmayabilir. İyi olunca da yalnız yediği günler sayısınca kaza etmesi gerekir. Âyet-i Kerime’ de “Sizden her kim hasta yahut yolcu olursa tutamadığı günler sayısınca diğer günlerde oruç tutar” buyrulmuştur (Bakara, 2/184).

Ömrü boyunca bu durumda hasta olan kişiler ise, her gün için bir fidye verirler. Yoksul ve muhtaç kişilerin fidye vermeleri de gerekmez. Zira dinimizde hiç kimse, gücünün üstünde bir sorumlulukla yükümlü tutulmamıştır.

6. *Endoskopi, kolonoskopi yaptırmak, makat veya ferçten ultrason çektirmek orucu bozar mı?*

Mideyi görüntülemek veya mideden parça almak için yaptırılan endoskopide, ağız yoluyla mideye tıbbî bir cihaz sarkıtılmakta ve işlem bittikten sonra çıkarılmaktadır. Kolonlardaki hastalığı teşhis etmek amacıyla, bağırsak içini görüntülemek veya parça almak için yapılan kolonoskopide, makattan bağırsaklara cihaz gönderilmekte ve işlem bittikten sonra çıkarılmaktadır. Kolonoskopide, hemen daima, endoskopide de genellikle, incelenecek alanın temizliğini sağlamak amacıyla cihaz içinden su verilmektedir.

Endoskopi veya kolonoskopi yaptırmak; makat veya ferçten ultrason çektirmek; yeme, içme anlamına gelmemekle birlikte, çoğunlukla cihaz içinden su verildiği için oruç bozulur. Ancak söz konusu işlemlerde cihazların kullanımı sırasında sindirim sisteminde su, yağ ve benzeri gıda özelliği taşıyan bir madde girmemesi durumunda endoskopi, kolonoskopi yaptırmak, makat veya ferçten ultrason çektirmek orucu bozmaz.

7. İdrar kanalının görüntülenmesi, kanala ilaç akıtılması orucu bozar mı?

İdrar kanallarına giren cihazlar veya akıtılan ilaçlar orucu bozmaz.

8. Anestezi yaptırmak orucu bozar mı?

Anestezi, nefes yolu veya iğne ile vücuda ilaç verilerek oluşturulmaktadır. Nefes yolu veya iğne ile yapılan anestezi, mideye ulaşmadığı gibi, yeme-içme anlamı da taşımamaktadır. Ancak bölgesel ve genel anestezide, acil durumlarda ilaç ve sıvı vermek amacıyla damar yolu açılarak, bu açıklık, işlem süresince serum vermek suretiyle sağlanmaktadır. Bu itibarla, lokal anestezi, orucun sıhhatine engel değildir. Bölgesel ve genel anestezide serum verildiği için oruç bozulur.

9. *Kulak damlası kullanmak ve kulak yıkattırmak orucu bozar mı?*

Kulak ile boğaz arasında da bir kanal bulunmaktadır. Ancak kulak zarı bu kanalı tıkadığından, su veya ilaç boğaza ulaşmaz. Bu nedenle kulağa damlatılan ilaç veya kulağın yıkattırılması orucu bozmaz. Kulak zarında delik bulunsa bile, kulağa damlatılan ilaç, kulak içerisinde emileceği için, ilaç ya hiç mideye ulaşmayacak ya da çok azı ulaşacaktır. Daha önce de belirtildiği gibi, bu miktar oruçta affedilmiştir. Ancak kulak zarının delik olması durumunda, kulak yıkattırılırken suyun mideye ulaşması mümkündür. Bu itibarla, orucu bozacak kadar suyun mideye ulaşması hâlinde oruç bozulur.

10. *Fitil kullanmak, lavman yaptırmak orucu bozar mı?*

Makattan tedavi amaçlı kullanılan fitiller, her ne kadar sindirim sistemine dahil olmakta ise de, sindirim ince bağırsaklarda tamamlandığı, fitillerde gıda verme özelliği bulunmadığı için orucu bozmaz. Aynı şekilde kadının da tedavi amaçlı vajinasından/fercinden kullanılan fitiller de orucu bozmaz.

Lavman yaptırmak konusunda ise, iki durum söz konusudur; kalın bağırsaklarda su, glikoz ve bazı tuzlar emildiği için, gıda içeren sıvının bağırsaklara verilmesi veya orucu bozacak kadar su emilecek şekilde verilen suyun bağırsakta kalması durumunda oruç bozulur. Ancak, suyun bağırsaklara verilmesinden sonra bekletilmeyip bağırsakların hemen temizlenmesi durumunda, verilen su ile birlikte bağırsaklarda bulunan dışkının dışarıya çıkarıldığı ve bu esnada emilen su da çok az olduğu için oruç bozulmaz.

11. İğne yaptırmak, hastaya serum ve kan vermek orucu bozar mı?

İğnenin orucu bozup bozmayacağı, kullanılış amacına göre değerlendirilebilir. Ağrıyı dindirmek, tedavi etmek, vücudun direncini artırmak, gıda vermek gibi amaçlarla enjeksiyon yapılmaktadır. Gıda ve keyif verici olmayan enjeksiyonlar, yemek ve içmek anlamına gelmediklerinden orucu bozmazlar. Ancak gıda ve/veya keyif verici enjeksiyonlar orucu bozar. Hastaya serum veya kan verilmesi de, aynı hükme tabidir.

12. Diyaliz uygulaması orucu bozar mı?

Böbrek yetmezliği hastalarına uygulanan diyaliz, periton diyalizi, hemodiyaliz olmak üzere iki çeşittir. Periton diyalizi, karın boşluğuna verilen özel bir solüsyon aracılığı ile, hastanın kendi karın zarı kullanılarak, kanın zararlı maddelerden arındırılması ve sıvı dengesinin sağlanması işlemidir. Hemodiyaliz ise, kanın vücut dışında bir makina yardımı ile temizlenip vücuda geri verilmesi işlemidir. Kan, bir iğne aracılığı ile hastanın kolundan alınır. Hemodiyaliz makinası, diyalizör denen bir filtreden kanı sürekli geçirerek zararlı maddeleri ve fazla suyu filtre eder. Filtre edilen temiz kan, ikinci bir iğne ile hastanın damarına geri verilir. Bu işlem yapılırken bazen gıda içerikli sıvı verilmesi gerekmektedir. Buna göre hastaya herhangi bir sıvı maddesi verilmeden gerçekleştirilen hemodiyalizde oruç bozulmaz.

Diğer diyaliz çeşitlerinde ise, vücuda gıda içerikli sıvı verildiği için oruç bozulur.

13. Anjiyo yaptırmak orucu bozar mı?

Halk arasında anjiyo (anjiyografi) olarak bilinen operasyon, teşhise veya tedaviye yö-

nelik olarak uygulanmaktadır. Anjiyografi, vücut damarlarının görüntülenmesi demektir. Damar içine, damarların görünür hâle gelmesini sağlayan ve kontrast madde olarak tanımlanan ilaç verilerek, anjiyogram adı verilen filmler elde edilir. Anjiyografi sayesinde organları besleyen damarlar görüntülenerek damar hastalıkları veya bu damarlardan beslenen organlara ait tanı koydurucu bilgiler edinilir. Tedaviye yönelik olarak uygulanan anjiyonun klasik yöntemi, anjiyoplastidir. Bu ise, dar veya tam tıkalı damarların balon ya da stent denilen özel araçlarla tekrar açılması için yapılır. Bu bilgiler ışığında gerek anjiyografi, gerekse anjiyoplasti operasyonlarında yemek ve içmek anlamı bulunmadığından, oruç bozulmaz.

14. Biyopsi yaptırmak orucu bozar mı?

Tahlil amacıyla vücudun herhangi bir organından parça alınması (biyopsi), orucu bozamaz.

15. Kan aldirmek orucu bozar mı?

Kan aldirmek orucu bozamaz. Nitekim Hz. Peygamber, ihramlı iken ve oruçlu bulunduğu sırada kan aldirmiştir (Buharî, “Tıb”, 11, “Sayd”,

11, “Savm”, 22). Ayrıca Hz. Peygamber: “Üç şey vardır orucu bozmaz: Kan aldırma, kusma, ihtilam olmak” (Tirmizi, “Savm”, 24) buyurmuştur.

16. Oruçlu kimse akupunktur yaptırabilir mi?

Akupunktur; vücutta belirli noktalara iğne batırarak suretiyle çeşitli hastalıkları tedavi etme metodudur. Akupunktur uygulanması hâlinde, vücudun beslenmesi, gıda alması söz konusu olmadığından, akupunktur yaptırmak orucu bozmaz.

17. Merhem ve ilaçlı bant kullanmak orucu bozar mı?

Deri üzerindeki gözenekler ve deri altındaki kılcal damarlar yoluyla vücuda sürülen yağ, merhem ve benzeri şeyler emilerek kana karışmaktadır. Ancak cildin bu emişi, çok az ve yavaş olmaktadır. Diğer taraftan bu yeme içme anlamına da gelmemektedir. Bu itibarla, deri üzerine sürülen merhem, yapıştırılan ilaçlı bantlar orucu bozmaz.

18. Oruçlu kimsenin dişlerini tedavi ettirmesi orucu bozar mı?

Oruçlu bir kimsenin morfinli veya morfinsiz olarak dişlerini tedavi ettirmesi veya çektirmesi orucu bozmaz. Ancak tedavi esnasında,

kan veya tedavide kullanılan maddelerden herhangi bir şeyin yutulması orucu bozar.

19. *Susuz olarak hap yutmak orucu bozar mı?*

Oruçlu bir kimse meşru mazeret olmaksızın gıda veya ilaç cinsinden bir şeyi ister su ile, ister susuz olarak yer veya içerse orucu bozulur ve kefaret gerekir. Ancak oruç bozmayı mübah kılacak ölçüde bir rahatsızlık sebebiyle ilaç alınmış ise oruç bozulur ve kendisine yalnız kaza gerekir, kefaret gerekmez.

C. Özel Hâllerinde Kadınlar ve Oruç

1. *Kadınlar hayız ve nifas hâllerinde oruç tutabilirler mi?*

Kadınlar hayız ve nifas hâllerinde oruç tutmazlar (Buharî, “Hayz”, 1; Müslim, “Hayz”, 14, 15). Daha sonra tutamadıkları oruçlarını kaza ederler. Bu konuda müçtehitler görüş birliği içindedirler.

2. *Oruçlu iken hayız / âdet gören kadın ne yapar?*

Oruçlu iken hayız olan/âdet gören kadının orucu bozulmuş olduğundan yiyip içer. Şu kadar

var ki, böyle bir kadın, yiyip içebileceği gibi edeben oruçlu gibi davranmaya devam etmesi uygun olur.

3. *İmsak vaktinden sonra âdet hali sona eren bir kadın oruç tutabilir mi?*

İmsak vaktinden sonra âdet hali sona eren bir kadın, o gün hiçbir şey yiyip içmemiş olsa bile, oruç tutmuş sayılmaz.

4. *Bayanların Ramazanda âdet geciktirici ilaç kullanmaları caiz midir? Ayrıca kullandığı ilaç sebebiyle âdeti geciken bir bayanın tuttuğu oruçlar geçerli midir?*

Ay hâli oruç tutmaya mânidir. Bu hâlde iken tutulan oruç geçerli olmaz. İlaç etkisi ile de olsa, akıntı olmadıkça ay hâli vuku bulmuş olmayacağından tutulan oruç geçerlidir. Ancak hayız kanı ile vücutta biriken zararlı maddeler dışarı atıldığından, vücudun sıhhati bakımından ay hâlini önlemek için ilaç kullanılması tavsiye edilmez.

